

► Malgrat que allò més conegut és que la psicoanàlisi s'ocupa de la ment humana en el pla individual i des de la perspectiva de les pulsions instintives presents en tots els éssers humans, com la sexualitat i l'agressivitat, també hi ha dins del pensament psicoanalític un interès, sens dubte cada vegada més accentuat, per la visió dels homes i les dones com a éssers socials, és dir, com a subjectes que reben la influència del medi social que els envolta i que, a la vegada, actuen sobre aquest. Aquest vessant de la psicoanàlisi és conegut amb el nom de *psicoanàlisi cultural*, pel fet que, a diferència de la psicoanàlisi que podem denominar «tradicional» o «clàssica», emfatitza el seu interès en els factors culturals que incideixen en la salut mental i que modelen la personalitat dels infants i els adolescents. De sempre hem sabut que durant nou mesos el futur nadó creix i es desenvolupa en la matriu materna, rebent tots els efectes de l'estat de la mare, de manera que qualsevulla alteració en l'organisme d'aquesta repercuteix de moltes maneres en el desenvolupament del fetus. Però ara sabem que també els estats psíquics de la mare, com ara les emocions, oscil·lacions de l'ànim, angoixa, depressió, estrès, etc., es reflecteixen en el fetus, tant en el pla somàtic com en el psíquic. I dic *psíquic* perquè les modernes investigacions mostren, indubtablement, que hi ha un «psiquisme fetal» i que el fetus respon d'una certa manera que en

ampla i comprensiva, tots dos vessants. Tot ésser humà és el producte de les seves predisposicions hereditàries i dels factors innats de la seva biologia, per un cantó, i del conjunt de les experiències psíquiques i somàtiques que ha viscut, per l'altre. Endemés d'eixamplar la base teòrica per a la comprensió de la ment humana i per al tractament dels trastorns psíquics, tant individualment com dins de les institucions especialitzades, la *psicoanàlisi cultural* ha estès la seva esfera d'acció, menys coneguda pel públic en general, dins de la sociologia, la literatura, l'art, la política i el feminisme. Així, per posar un exemple, una part molt notable del moviment feminista nord-americà està formada per dones professionals de la psicoanàlisi o fortament influïdes pel pensament psicoanalític. Un altre exemple ens el forneix el fet que molts dels filòsofs i pensadors membres de l'universitat prestigiosa Institut de Psicoanàlisi de Frankfurt, habitualment conegut com a Escola de Frankfurt, han emprat, en el desenvolupament de llurs reflexions, molts conceptes i idees extrets de la psicoanàlisi, com és el cas de M. Horkheimer, T. Adorno, J. Habermas, H. Marcuse, etc. Entre els autors psicoanalistes pertanyents a aquesta orientació cultural cal destacar, especialment Erich Fromm, molt conegut pels seus llibres *La por a la llibertat* i *L'art d'estimar*, i Karen Horney, autora de *La personalidad neurótica de nuestro tiempo*,

Joan Coderch

La matriu social de la personalitat

Creença i imaginació
RONALD BRITTON
Monografies de Psicoanàlisi i Psicoteràpia
13,5 x 20 cm. 260 pàgs.
Rústica amb solapes
26,00 € - Ref. 105828.1

Ens planteja diversos interrogants: quina és la relació entre creença i coneixement? Quin lloc ocupa la imaginació en el pensament? Les fantasies es viuen com a fets o com a possibilitats? Com es relacionen entre si les nocions d'objectivitat i de subjectivitat?

Replegaments psíquics
JOHN STEINER
Monografies de Psicoanàlisi i Psicoteràpia
13,5 x 20,5 cm.
254 pàgs. Rústica

16,56 € - Ref. 103676.1
Organitzacions patològiques en pacients psicòtics, neuròtics i fronterers.

Els fets immaterials
ROBERT CAPER
Monografies de Psicoanàlisi i Psicoteràpia
13,5 x 20,5 cm.
254 pàgs. Rústica

17,95 € - Ref. 103672.1
El descobriment freudià de la realitat psíquica i el desenvolupament per Klein de l'obra de Freud.

L'entrevista psicoanalítica
Una investigació empírica
Edició a cura de J. Aguilar, M. V. Oliva i C. Marzani

Monografies de Psicoanàlisi i Psicoteràpia
13,5 x 20,5 cm. 264 pàgs. Rústica
16,22 € - Ref. 104301.1
Explica i aprofundeix en alguns conceptes relacionats amb l'entrevista, l'avaluació psicoanalítica, la dimensió emocional de l'acte avaluator i l'adolescència.

podem dir «psíquica» als estímuls que incideixen sobre d'ell, tant als físics com als sentiments i moviments emocionals de la mare. Doncs bé, així com abans del naixement l'ésser humà es desenvolupa dins la matriu materna, després que aquest s'ha esdevingut el nadó es troba en una altra matriu formada pel medi social, cultural i lingüístic que l'envolta, del qual rep tota classe d'estímuls, físics i psíquics, amb el qual es relaciona i interacciona contínuament, i en el si del qual creix i assolix la seva condició humana. No és exagerat, per tant, considerar que els éssers humans es desenvolupen i creixen en dues matrius: biològica la primera i social i cultural la segona, amb la diferència que si la primera dura nou mesos, la segona es perllonga per espai de molts anys. No es tracta, evidentment, de plantejar aquí l'antiga controvèrsia *natura versus cultura*, sinó de tenir en compte, de manera prou

entre d'altres. A continuació assajaré de sintetitzar una mica algunes de les idees més significatives dins d'aquest corrent sociocultural de la psicoanàlisi.

Els éssers humans ocupen un lloc únic en el regne animal per unes qualitats que els diferencien de tots els altres organismes: són autoconscients; recorden el passat; visualitzen el futur; són capaços de simbolitzar, i, com a punt crucial, són coneixedors d'estar abocats a l'envelliment i a la mort. Formen part de la naturalesa i de les seves lleis físiques, però a la vegada no viuen en el món de la naturalesa sinó que n'estan separats, perquè viuen en el món de la cultura, en el sentit més ample que es vulgui donar a aquest terme. És a dir, viuen en el món social del llenguatge, de les lleis, els costums i les tradicions, al qual han d'adaptar l'ur naturallesa. I aquestes dicotomies són una font ininterrompuda d'angoixa i

conflictes, davant dels quals poden reaccionar de forma enèrgica i saludable, depenent de llur situació mental, però mai no els poden fer desaparèixer totalment. És clar que la més important d'aquestes dicotomies és la que existeix entre la vida i la mort, de la qual l'ésser humà no pot escapar-se i que ha d'acceptar. Per altra banda, cada home i cada dona tenen consciència de ser únics i exclusius, però, a la vegada, necessiten irremunciablament relacionar-se amb els altres. La psicoanàlisi cultural ens ensenya la cabdal importància que té, per a la salut mental i desenvolupament de cada subjecte, assolir, dins dels límits del possible, la realització del que denominem el *si-mateix*, entenent per aquest terme el sentiment que té el subjecte de la seva identitat, la seva particularitat, continuïtat en el temps i coherència. Ara sabem que aquest sentiment es construeix, des del moment del naixement, a través de la ininterrompuda interacció amb els altres. Podem entendre per *realització del si-mateix* el fet que aquest es desplegui i evolucioni en un procés natural de creixement, la qual cosa precisa una adequades relacions amb els altres, és a dir, una adequada matriu social. En circumstàncies favorables, el *si-mateix* és el nucli dinàmic de la personalitat, la font de les capacitats per expressar sentiments espontanis i plens de vitalitat, així com per prendre decisions basades en aqueixos i fer-nos càrrec de les nostres responsabilitats. En l'àrea social, la realització del *si-mateix* impulsa a la vinculació amb la comunitat i al fet de contribuir al creixement i millor-

ció. Sempre és el balanç entre les actituds positives de tendresa i cura, i les negatives de maltractament, incomunicació i incoherència el que és decisiu. Quan les influències de l'entorn són amenaçadores i manca d'amor, l'infant experimenta una tríada de sentiments de precarietat, d'aïllament i d'estar rodejat per un món hostil. Si aquesta situació és persistent, acaba donant lloc a una *ansietat bàsica*, que també es fa crònica i que és el terreny en què més tard es desenvolupa tota mena de trastorns neuròtics i de la personalitat. Per no confondre'ns, cal diferenciar aquesta ansietat bàsica, provocada per l'improcedent entorn que rodeja molts infants i adolescents, del que s'anomena *ansietat existencial*, que és una expressió, en termes filosòfics, dels inevitables sentiments dels éssers humans davant de llur fragilitat enfront de la immensitat de l'Univers, l'envelliment i la mort. L'*ansietat bàsica* impulsa els infants i adolescents a esforçar-se per alleujar els sentiments d'indebilitat i amenaça mitjançant la inhibició del veritable *si-mateix* i l'adopció de pautes estratègiques per assolir una situació de major estabilitat. Aquesta inhibició del *si-mateix*, que es produeix quan l'infant sent que les pressions i demandes de l'entorn no li permeten desenvolupar la seva autenticitat, comporta la construcció d'un *fals si-mateix*, que és com una cuirassa o closca protectora que tapa i encobreix el veritable *si-mateix* del subjecte i que s'adapta, d'una forma o altra, a les exigències que vénen dels altres per tal d'evitar sofriments. Aquestes pautes

manera notable a una evolució harmònica i creativa o a una evolució distorsionada. La societat nord-occidental posseeix aspectes molt positius, però pateix abundants contradiccions i conflictes interns que incideixen desfavorablement en els seus membres. Caldria un tractat de sociologia per referir-nos a això extensament. Podem assenyalar, no obstant això, alguns d'aquests factors negatius per al desenvolupament de la ment. Heus-en aquí uns quants: un grup està constituït pel paper de l'excessiva competitivitat; l'explotació econòmica; la desigualtat d'oportunitats; la precarietat laboral; l'èmfasi desenfrenat en l'èxit; el predomini del que els sociòlegs denominen l'*aspectisme*, és a dir, la valoració irracional de l'aspecte; la transformació de la sexualitat en un bé de consum; la disminució progressiva, en gran part deguda a la televisió, del temps «real» compartit entre pares, fills, avis, cosins i comunitat veïnal; etc. Un altre grup de factors es relaciona amb les contradiccions de la nostra cultura, que adora en la pràctica, amb entusiasme desbordant i embadalit, l'èxit, la riquesa, el triomf, la popularitat, i el que podem dir-ne la imatge dels guanyadors i els «famosos», malgrat que en les pomposes declaracions oficials de principis i en les expressions d'autocomplaença aquesta cultura es presenta com a defensora de la solidaritat, de l'amor entre les persones, de l'atenció als desvalguts, de la preferència pels humils, etc. Els éssers humans es troben esquinçats i atordits enmig de tantes contradiccions. Per això la psicoanàlisi cultural

Elements bàsics de Psicoteràpia Psicoanalítica

RAMON BASSOLS
Grup del Llibre
15 x 21 cm. 220 pàgs.
Rústica

25.00 € - Ref. 103910.1

En aquest volum de teoria de la tècnica s'intenta efectuar una revisió dels conceptes bàsics de la psicoteràpia, i a la vegada s'hi planteja l'important tema de la formació dels psicoterapeutes, perquè puguin acomplir llur difícil i delicada missió.

Escrits metapsicològics

SIGMUND FREUD
Edicions 62
11,5 x 18,5 cm. 208 pàgs.
Rústica amb solapes
21.00 € - Ref. 106473.1

Com podem arribar al coneixement de l'inconscient? Naturalment, només coneixem el que és inconscient com a conscient després d'haver experimentat un trasllat o una traducció al que és conscient.

Diari d'un bebè

Tot allò que l'infant veu, sent i experimenta

DANIEL N. STERN.
Traducció: Pere Folch
Monografies de Psicoanàlisi i Psicoteràpia 14 x 22 cm. 162 pàgs. Rústica

14.18 € - Ref. 106239.1

Retrat original i singular de la vida interior d'un nadó, escrit amb el mínim de tecnicismes i amb un estil que va des de la descripció més rigorosa dels fets fins a la intuïció poètica.

ra d'aquesta d'acord amb els recursos de cadascú i al paper que s'hi ocupa. Ara bé, aquest procés de realització del *si-mateix* tan sols pot reeixir si en la infància i adolescència l'individu, dins de la seva matriu social, ha rebut l'encoratjament, aprovació i sosteniment que necessita para desenvolupar-se i expressar el seu veritable i autèntic ésser. Però si les persones significatives del seu voltant es relacionen amb ell o ella predominantment en termes de llurs pròpies compulsives, egocèntriques i neuròtiques necessitats, o de maneres indiferents o hostils, li induïxen sentiments de culpa, de coerció i d'explotació. Particularment lesius per als infants són els pares que expressen llurs conflictes personals en un tracte incoherent en el qual s'alternen la indulgència, l'admiració i les expectatives irrealistes, amb l'agressivitat, la indiferència i la desconsidera-

estratègiques, però, es perpetuen i apareixen en la vida adulta en forma de deficiències en l'adaptació social i trastorns de la personalitat. Podem, doncs, dir que la família és l'agent psíquic de la societat, una veritable matriu social. A través de la influència de la família, en cada societat i en cada cultura es forma un tipus de personalitat de la qual podem dir que és la pròpia d'aquella societat. La personalitat adulta és el complex resultat de les predisposicions innates, les experiències primerenques viscudes en l'entorn familiar i les experiències més tardanes amb el grup social. Hem de tenir en compte, però, que no és tan sols l'entorn dels subjectes durant llur infància i adolescència el que és important en l'estructuració i estabilitat psíquiques, sinó que la societat també exerceix una constant influència sobre els individus, contribuint de

intenta aportar els seus coneixements sobre la matriu social dels infants i sobre la societat en general, per tal de contribuir a una millora en l'evolució de la humanitat. En conjunt, la psicoanàlisi cultural és activament crítica amb l'organització i els valors de la nostra societat. Atès que la potencialitat creativa i la capacitat d'estimar dels éssers humans es troben constantment en perill de ser anul·lades i deformades per una societat deficient pel que fa a la salut psicològica, considera que el psicoanalista no ha de prendre que el seu analitzat s'adapti a la cultura en què viu, sinó que l'objectiu ha de ser que desenvolupi totes les seves potencialitats humanes i pugui transcendir qualsevol cultura ■

Joan Coderch